הִלְכוֹת פֶּסַח סִימָן תנא

הַחֲרָרָה כְּשֶׁנֶּאֶפֶית עַל הַכִּירָה, (פה) צָרִיךְ לִבּוּן: **טז** (פו) [ד]מְדוֹכָה מֻתֶּרֶת בְּהַגְעָלָה. (פז) [ה]וְאִם הִיא גְּדוֹלָה שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְהַכְנִיסָהּ בְּיוֹרָה, מַשִּׁים בָּהּ מַיִם רוֹתְחִים וּמַכְנִיס בְּתוֹכָהּ אֶבֶן רוֹתַחַת וְעוֹלָה הָרְתִיחָה (פח) בְּכָל שְׁפָתָהּ, * דְּכָל כְּהַאי גַּוְנָא הֲוֵי הַגְעָלָה דִּכְלֵי רִאשׁוֹן. הַגָּהּ: וְיֵשׁ מַחְמִירִין (פט) לְלַבֵּן הַמְּדוֹכָה (טור יורה דעה (סי' קכ"ג) בשם רבי יואל ותשובת רשב"א (סי"ס תקכ) וטור (סק"ן) בשם רש"י ורבינו תם)*), אַךְ בְּלִבּוּן כָּל דְּהוּ דַּהֲיְנוּ שֶׁיִּשְׂרֹף עָלָיו קַשׁ מְבֻחוּץ, סַגִּי (דברי עצמו). וְנוֹהֲגִין (לד) (צ) לְלַבְּנוֹ לְכַתְּחִלָּה, מִיהוּ סַגִּי לֵיהּ בְּהַגְעָלָה אִם אֵין בּוֹ גֻּמּוֹת (מהרי"ל (הל' הגעלה)). וְאִם הַמְּדוֹכָה שֶׁל עֵץ, יֵשׁ לְקַלְּפוֹ בִּכְלֵי אֻמָּנוּת, דְּחָיְשִׁינַן לְגֻמּוֹת, (צא) וּלְהַגְעִילוֹ אַחַר כָּךְ (הגהות מיימוני פרק ה'): **יז** [ו]הַדַּף שֶׁעוֹרְכִים עָלָיו (צב) כָּל הַשָּׁנָה, וְכֵן [ז]עֲרֵבָה שֶׁלָּשִׁין בָּהּ, (צג) * צְרִיכִים הַגְעָלָה. הַגָּהּ: וְלֹא מְהֲנֵי בָּהּ קְלוּף בִּכְלֵי אֻמָּנוּת.

ד טור בְּשֵׁם ר"י (הובא בהגא"ש) וְרא"ש (סי' ט). ה רַבֵּנוּ יְרוּחָם (נתיב ה ח"ב), וְכֵן כָּתַב בְּהַגָּהוֹת מֵימוֹנִי פֶּרֶק (ב' [ה'] (הכ"ו אות ח). ו טור, וְכֵן כָּתַב הַגָּהוֹת מֵימוֹנִי פֶּרֶק ה'. ז בְּגְמָרָא דְּפֶסָחִים ל' (ע"ב).

*) הג"ה זו של הרמ"א מ"ויש מחמירין" עד "אם אין בו גומות" בדפוס ראשון של הרמ"א (קראקא של"ח) נדפסה רק כאן בסעיף זה, והיה כתוב ויש מחמירין ללבן 'המחבת' ולא המדוכה, ובדפוסים המאוחרים העתיקו הגר"ה זו לסעיף י"א ששם מיירי מדין מחבת (וכ"כ המג"א ס"ק כג), וכאן שינו תיבת 'מחבת' ל'מדוכה' (וכ"כ הט"ז ס"ק יט) שכאן מיירי מדין מדוכה, והמ"מ, חלקו הראשון - טור יו"ד בשם רבנו יואל ותשו' הרשב"א, שייך לדין מחבת, וחלקו האחרון - טור בשם רש"י ור"ת, שייך לדין מדוכה (וכ"ה במ"מ שבעולה תמיד).

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

שֶׁהָיָה יָד סוֹלֶדֶת בְּזֶעָה זוֹ, הֲרֵי הַתַּבְשִׁיל וְהַקְּדֵרָה אֲסוּרִין: **טו** (פה) **צָרִיךְ לִבּוּן.** לְפִי שֶׁבְּרֹב הַפְּעָמִים נוֹגֵעַ הַכִּסּוּי בְּגוּף הַחֲרָרָה שֶׁתַּחְתָּיו וּבוֹלֵעַ מִמֶּנָּה טַעַם הֶחָמֵץ שֶׁלֹּא עַל יְדֵי מַשֶּׁקֶה אֶלָּא עַל יְדֵי חֹם הָאֵשׁ. וְעַיֵּן בְּפְרֵי מְגָדִים (א"א סק"ל) דְּלִבּוּן זֶה (ק) לֹא מְהֲנֵי לְבִּוּן קַל, אֶלָּא עַד שֶׁיִּהֵא נִיצוֹצוֹת נִתָּזִין הֵימֶנּוּ: **טז** (פו) **מְדוֹכָה.** בֵּין שֶׁל עֵץ (קפ) בֵּין שֶׁל אֶבֶן וּמַתָּכוֹת, וְהֵיוּ רְגִילִין לָדוּךְ בְּתוֹכוֹ שׁוּמִים וּדְבָרִים חֲרִיפִים עִם פֵּרוּרֵי לֶחֶם, וְהוּא דְּמֵי לְבֵית שְׁאוֹר וּבֵית חַרְסָת הַמְבֹאָר לְקַמָּן בְּסָעִיף כ"ב, (קג) וְהַמְחֻבָּר אֲזֵיל לְטַעֲמֵיהּ דְּפָסַק שָׁם דְּגַם לְבֵית שְׁאוֹר מְהֲנֵי הַגְעָלָה: **(פז) וְאִם הִיא גְּדוֹלָה וְכוּ'.** דִּבְקִטָּנָה שֶׁאֶפְשָׁר לְהַכְנִיסָהּ לְתוֹךְ יוֹרָה, אֵין לְהָקֵל לְהַגְעִילָהּ בְּאֹפֶן כָּזֶה, דְּיֵשׁ פּוֹסְקִים שֶׁסּוֹבְרִין דְּאַף עַל יְדֵי אֲבָנִים לֹא מִקְרֵי הַגְעָלָה בִּכְלֵי רִאשׁוֹן אֶלָּא עֵרוּי: **(פח) בְּכָל שְׁפָתָהּ.** רְצוֹנוֹ לוֹמַר, שֶׁיַּעֲלוּ הַמַּיִם גַּם עַל עֲבִי שְׂפָתָהּ מִלְמַעְלָה: **(פט) לְלַבֵּן הַמְּדוֹכָה.** סְבִירָא לְהוּ (קג) דְּגַם בְּבֵית שְׁאוֹר לֹא מְהֲנֵי הַגְעָלָה אֶלָּא לִבּוּן. (קד) וְכָתְבוּ הַפּוֹסְקִים דְּדַוְקָא לְעִנְיַן חָמֵץ בְּפֶסַח, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בִּשְׁאָר יְמוֹת הַשָּׁנָה בְּמְדוֹכָה שֶׁל אִסּוּר, שֶׁאֵין חֲשָׁשׁ רַק מִשְּׁמְנוּנִית שֶׁל אִסּוּר, וְאֵין דֶּרֶךְ לָדוּךְ הַשְּׁמְנוּנִית עִם דְּבָרִים הַחֲרִיפִים, עַל כֵּן סַגִּי בְּהַגְעָלָה לִכְלֵי עַלְמָא: **(צ) לְלַבְּנוֹ לְכַתְּחִלָּה, מִיהוּ סַגִּי לֵיהּ וְכוּ'.** רְצוֹנוֹ לוֹמַר, דְּמִן הַדִּין סַגִּי לֵיהּ בְּהַגְעָלָה לְבַד כַּדַּעָה הָרִאשׁוֹנָה, אַךְ הַמִּנְהָג לְלַבְּנוֹ (עַד שֶׁקַּשׁ וְכוּ'), וְעַל כֵּן בְּמָקוֹם דְּאִי אֶפְשָׁר בְּלִבּוּן, כְּגוֹן בִּכְלֵי עֵץ, סַגִּי בְּהַגְעָלָה אִם הוּא חֵלֶק שֶׁאֵין בּוֹ גֻּמּוֹת. וְכָתְבוּ הָאַחֲרוֹנִים, דְּמְדוֹכוֹת קְטַנּוֹת שֶׁלָּנוּ, שֶׁלְּעוֹלָם אֵין דָּכִין בָּהֶם חָמֵץ רַק כַּרְכֹּם וְנַעֲנָע"ך, אוֹ בְּרֵחַיִם שֶׁל פִּלְפְּלִין שֶׁלָּנוּ, דַּי בְּהַגְעָלָה לְכַתְּחִלָּה אֲפִלּוּ בְּשֶׁל מַתָּכוֹת. וּמִכָּל מָקוֹם הַגְעָלָה צְרִיכָה, דְּשָׁמָא בָּא לְתוֹכָהּ פַּעַם אַחַת חָמֵץ מְשֻׁהוּ, וְנִבְלַע בְּתוֹכָהּ עַל יְדֵי חֲרִיפוּת הַבְּשָׂמִים שֶׁדָּכוּ בָּהּ אַחַר כָּךְ. (קה) וּמִצָּוָה מִן הַמֻּבְחָר לְהַגְעִיל וְלָדוּךְ הַכֹּל קֹדֶם יוֹם טוֹב. וּבְדִיעֲבַד אֲפִלּוּ אִם לֹא הִגְעִיל כְּלָל, וְדָכוּ בְּתוֹכוֹ תִּבְלִין בְּיוֹם טוֹב וְנָתְנוּ בְּתוֹךְ הַתַּבְשִׁיל, מְצַדְּדִים (קו) הָאַחֲרוֹנִים לְהַתִּיר הַתַּבְשִׁיל, וּבִקְרָט אִם הוּא (קז) אֵינוֹ בֵּן יוֹמוֹ, בְּוַדַּאי אֵין לְהַחְמִיר בְּדִיעֲבַד מִסְּפֵקָא שֶׁמָּא נִתְעָרֵב פְּרוּר חָמֵץ בַּבְּשָׂמִים שֶׁדָּכוּ בּוֹ, אוֹ שֶׁחָתְכוּ הַזַּנְגְּוִיל וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה בְּסַכִּין שֶׁל חָמֵץ, דְּלֹא מַחְזְקִינַן אִסּוּר מִסְּפֵקָא. וְכָל זֶה בִּמְדוֹכָה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ רַק חֲשָׁשׁ מִבְּלִיעַת מְעַט חָמֵץ, אֲבָל בְּהַאי מָעסָע"ר שֶׁיָּדוּעַ שֶׁחוֹתְכִין הַבָּצָלִים בְּסַכִּין שֶׁל חָמֵץ וּמְנִיחִים אוֹתוֹ בַּבָּשָׂר, וּמִחְתְּכִין בְּהַאי מָעסָע"ר הַבָּשָׂר דַּק דַּק, יֵשׁ לוֹמַר דְּאַף בְּדִיעֲבַד אָסוּר [חַיֵּי אָדָם (כלל קכה סי"א)]. וְאָכֵן כְּפִי שֶׁנּוֹהֲגִין שֶׁנּוֹתְנִין גַּם חֲתִיכַת פַּת חִטִּים עִם הַבְּצָלִים וְחוֹתְכִין הַכֹּל יַחַד דַּק דַּק, אִם כֵּן הֲוֵי בָּלוּעַ מֶחֱמָץ מַמָּשׁ בְּיַחַד עִם חֲרִיפוּת הַבְּצָלִים, בְּוַדַּאי אֵין לְהָקֵל בָּזֶה. כָּתַב הַמָּגֵן אַבְרָהָם (ס"ק לא), יֵשׁ לִזָּהֵר שֶׁלֹּא לַחְתּוֹךְ הַזַּנְגְּוִיל רַק בְּסַכִּין חָדָשׁ, וְאוֹתָן שֶׁאֵינָן זְהִירִין בָּזֶה, יוֹצֵא קִלְקוּל מִזֶּה, שֶׁחוֹתְכִין זַנְגְּוִיל [שֶׁהוּא דָּבָר חָרִיף] בְּסַכִּין שֶׁל בָּשָׂר וְדָכִין אוֹתוֹ בִּמְדוֹכָה, וְנִמְצָא הַמְּדוֹכָה בָּלוּעַ מִבָּשָׂר, וְאַחַר כָּךְ דָּכִין בְּתוֹכוֹ בְּשָׂמִים וְאוֹכְלִים בְּחָלָב: **(צא) וּלְהַגְעִילוֹ אַחַר כָּךְ.** דְּהַקִּלּוּף לְבַד אֵינוֹ מוֹעִיל, מִשּׁוּם דְּהַבְלִיעָה הוּא מֵעֵבֶר לְעֵבֶר, וְאֵינוֹ יוֹצֵא אֶלָּא עַל יְדֵי הַגְעָלָה: **יז (צב) כָּל הַשָּׁנָה וְכֵן עֲרֵבָה.** רְצוֹנוֹ לוֹמַר, גַּם כֵּן כָּל הַשָּׁנָה, אֲבָל אִם לִפְרָקִים, (קפ) דַּי לָהֶם הַהֶכְשֵׁר בְּעֵרוּי רוֹתְחִין: **(צג) צְרִיכִין הַגְעָלָה.** דְּמַשְׁהֵין עֲלֵיהֶן עַד שֶׁיַּחֲמִיץ, וְדָמֵי לְבֵית שְׁאוֹר. (קט) וְאִם גְּדוֹלִים הֵם שֶׁאֵין יָכוֹל לְהַכְנִיסָן בְּתוֹךְ כֵּלִי, יְלַבֵּן אֲבָנִים וְיָשִׂימֵם עֲלֵיהֶם

בַּאֵר הֵיטֵב

כְּדַעַת הַנּוֹהֲגִים לְאָסוּר בְּכִסּוּי אַף שֶׁאֵינוֹ בֶּן יוֹמוֹ [אוֹ שֶׁהוּא בָּאֳמֶת בֶּן יוֹמוֹ], כַּמְבֹאָר בְּיוֹרֶה דֵּעָה סוֹף סִימָן צ"ג: **טז (לד) לְלַבְּנוֹ.** וְכָתְבוּ הָאַחֲרוֹנִים דְּכַמָּדִינוֹת שֶׁלָּנוּ שֶׁלְּעוֹלָם אֵין דָּכִין בָּהֶם חָמֵץ רַק בְּרֹכֶם וְנַעֲנָע"ך, לָכֵן דֵּי בְּהַגְעָלָה, וּמִכָּל מָקוֹם טוֹב עֵין מֻחְזָק לְאִסּוּר בְּכִסּוּי אַף שֶׁאֵינוֹ בֶּן יוֹמוֹ [אוֹ שֶׁהוּא בָּאֳמֶת בֶּן יוֹמוֹ], כַּמְבֹאָר בְּיוֹרֶה דֵּעָה סוֹף סִימָן צ"ג: **טז (לד) לְלַבְּנוֹ.** וְכָתְבוּ הָאַחֲרוֹנִים דְּכַמָּדִינוֹת שֶׁלָּנוּ שֶׁלְּעוֹלָם אֵין דָּכִין בָּהֶם חָמֵץ רַק בְּרֹכֶם וְנַעֲנָע"ך, לָכֵן דֵּי בְּהַגְעָלָה, וּמִכָּל מָקוֹם טוֹב עֵין מְחֻזָּק לְאִסּוּר בְּכִסּוּי אַף שֶׁאֵינוֹ בֶּן יוֹמוֹ, כַּמְבֹאָר בְּיוֹרֶה דֵּעָה סוֹף סִימָן צ"ג: **טז (לד) לְלַבְּנוֹ.** וְכָתְבוּ הָאַחֲרוֹנִים דְּכַמָּדִינוֹת שֶׁלָּנוּ שֶׁלְּעוֹלָם אֵין דָּכִין בָּהֶם חָמֵץ רַק בְּרֹכֶם וְנַעֲנָע"ך, לָכֵן דֵּי בְּהַגְעָלָה, וּמִכָּל מָקוֹם טוֹב עֵין מֻחְזָ

הִלְכוֹת פֶּסַח סִימָן תנא

ח כָּל בּוֹ (סי׳ מח). וְכֵן כָּל דָּבָר שֶׁצָּרִיךְ הַגְעָלָה, לֹא מְהַנֵּי לֵיהּ קְלִיפָה (מהר״י וייל (סי׳ קנג)). *וְהַמִּנְהָג (צד) שֶׁלֹּא לְהִשְׁתַּמֵּשׁ *בְּפֶסַח בַּעֲרֵבוֹת (לה) וְדַפִּין (צה) שֶׁלָּשִׁין עֲלֵיהֶן כָּל הַשָּׁנָה, (צו) אֲפִלּוּ (צז) עַל יְדֵי הַגְעָלָה, וְכֵן עִקָּר (מרדכי פרק כל שעה (סי׳ תקפה) וכל בו (סי׳ מח)), וּכְבָר נִתְבָּאֵר לְעֵיל סִימָן תמ״ב סָעִיף י״א: **יח** [ח]**הַנָּפָה צָרִיךְ לְדַקְדֵּק בָּהּ מְאֹד לְנַקּוֹתָהּ מִפְּתִיתֵי הֶחָמֵץ הַנִּדְבָּק בָּהּ וְנִסְרָךְ וְנִדְבָּק בְּנִקְבֵי אֲרִיגַת הַנָּפָה וּבְעֵץ שֶׁבָּהּ, (צח) וִישַׁפְשְׁפוּ אוֹתָהּ בְּמַיִם יָפֶה יָפֶה, וְהוּא הַדִּין (צט) לְכָל שְׁאָר כְּלֵי הַלִּישָׁה, שֶׁהַשִּׁפְשׁוּף בָּהֶם עִקָּר גָּדוֹל.** הַגָּהּ: וְנָהֲגוּ (ק) שֶׁלֹּא לְהִשְׁתַּמֵּשׁ (לו) [לו] בְּנָפָה עַל יְדֵי הַגְעָלָה, (קא) וְאֵין לְשַׁנּוֹת (מהרי״ל (הל׳ הגעלה) ובית יוסף (ד״ה כתב הכל בו הנפה)). וְכֵן בְּכֹל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה, כְּגוֹן הַכְּלִי (קב) שֶׁקּוֹרִין

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

יח [לו] בְּנָפָה. עַיֵּן בַּאֵר הַיטֵב. וְכָתַב בְּגִנַּת וְרָדִים כְּלָל ד׳ סִימָן י׳ (בְּדִיקָה) [בְּרִקַּד] קֹדֶם פֶּסַח בְּנָפָה שֶׁל חָמֵץ, אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ הֶתֵּר מִדִּינָא שֶׁיֵּשׁ בִּטּוּל קֹדֶם פֶּסַח, מִכָּל מָקוֹם אָסְרוּ הַמּוֹרִים, לְפִי שֶׁאֵינָם בְּנֵי תּוֹרָה וְיָבוֹאוּ לְזַלְזֵל בְּאִסּוּרִין. וּבְפֶרַח שׁוֹשָׁן (כלל ד סי׳ א) חָלַק עַל זֶה וְכָתַב דְּמִדִּינָא אָסוּר, אִם לֹא בִּשְׁעַת הַדְּחָק אוֹ הֶפְסֵד מְרֻבֶּה יֹאפֶה אָכֵן אִם הָיוּ מַחֲזִיקִין בּוֹ קֹדֶם פֶּסַח מַיִם אֵיזֶה זְמַן, מֻתָּר לְהַגְעִילוֹ. אַחֲרוֹנִים (ט״ז סק״כ):

בַּאֵר הַיטֵב

לִנְהֹג לְהַחְמִיר לָדוּךְ הַכֹּל קֹדֶם יוֹם טוֹב [דְּהָוֵי נוֹתֵן טַעַם בַּר נוֹתֵן טַעַם לְהַתֵּירָא], עַיֵּן שָׁם. וְאִם דָּכוּ בִּמְדוֹכָה שֶׁלָּנוּ בְּשָׁמִים וְשָׁמוּ בַּתַּבְשִׁיל, צָרִיךְ עִיּוּן אִם יֵשׁ לֶאֱסֹר בְּדִיעֲבַד. מָגֵן אַבְרָהָם (ס״ק לא) עַיֵּן שָׁם: **יז (לה) וְדַפִּין.** לְפִי שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְנַקְּרוֹ שַׁפִּיר. וּמַהֲאִי טַעְמָא גַּם כֵּן אֵין מַגְעִילִין כֵּלִים שֶׁהָיוּ בּוֹ תָּמִיד קֶמַח אוֹ מַשְׁקִים חָמֵץ וְכַיּוֹצֵא בּוֹ. וְהַיְינוּ דַּוְקָא בְּשֶׁל עֵץ, מַה שֶּׁאֵין כֵּן כְּלֵי מַתָּכוֹת וּבְדִיל נוֹהֲגִין לְהַגְעִיל בְּכָל עִנְיָן. **יח (לו) בְּנָפָה.** אֲבָל צָרִיךְ לִקְנוֹת חֲדָשִׁים. וְאִם עָבַר וְנִפָּה בָּהּ עַל יְדֵי שִׁפְשׁוּף הַיטֵב

בַּאוּר הֲלָכָה

כָּל פָּנִים הַבְּלִיעָה אֵינָהּ יוֹצֵאת עַל יְדֵי הַגְעָלָה:

* **וְהַמִּנְהָג שֶׁלֹּא לְהִשְׁתַּמֵּשׁ וְכוּ׳. עַיֵּן פְּרִי מְגָדִים** בְּמִשְׁבְּצוֹת זָהָב (סק״כ) **שֶׁמִּסְתַּפֵּק** [ב]**אוּלַי יֵשׁ לְהַתִּיר עַל יְדֵי קִלּוּף בִּכְלֵי אֶמָּנוּת וְהַגְעָלָה,** וּכְמוֹ בִּמְדוֹכָה לְעֵיל. וְלִכְאוֹרָה תָּמַהְתִּי, הֲלֹא בַּחֹק יַעֲקֹב מֵבִיא בְּשֵׁם תְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן וּמַהֲרַ״י וַיְיל לְהַחְמִיר אֲפִלּוּ עַל יְדֵי קִלּוּף, אָמְנָם אַחַר כָּךְ רָאִיתִי אֶת תְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן (סי׳ קל) וּמַהֲרַ״י וַיְיל (סי׳ קצג) שֶׁהֵם לֹא אָמְרוּ דָּבָר זֶה אֶלָּא בְּדָבָר שֶׁתַּשְׁמִישׁוֹ עַל יְדֵי הָאוּר כְּגוֹן מַרְדֶּה, עַיֵּן שָׁם, וּמִלְּבוּשׁ מַשְׁמַע שֶׁמַּחְמִיר אֲפִלּוּ עַל יְדֵי הַגְעָלָה בְּכָל גַּוְנֵי. **וְלַעֲנִיּוּת דַּעְתִּי נִרְאֶה דְּיֵשׁ לְהַכְרִיעַ, דְּאִם הוּא מַחֲתִיכָה אַחַת וְאֵין בָּהּ סְדָקִים, יֵשׁ לְהַתִּיר עַל יְדֵי קִלּוּף וְהַגְעָלָה, וְאִם הוּא נַעֲשָׂה מִכַּמָּה חֲתִיכוֹת, אֵין לְהַתִּיר אֲפִלּוּ עַל יְדֵי קִלּוּף:**

* **בְּפֶסַח. עַיֵּן בַּמִּשְׁנָה בְּרוּרָה** (ס״ק צד) **הַטַּעַם מִשּׁוּם דְּאִי אֶפְשָׁר לְנַקּוֹת, וְכֵן כָּתְבוּ כַּמָּה אַחֲרוֹנִים, וּמִמֵּילָא בִּכְלֵי מַתָּכוֹת דְּאֶפְשָׁר לְנַקּוֹת מֻתָּר עַל יְדֵי הַגְעָלָה, וְכֵן כָּתְבוּ בֶּאֱמֶת הַחֹק יַעֲקֹב** (סק״נ) **וּפְרִי חָדָשׁ וּמְקוֹר חַיִּים** (חידושים ס״ק כט). **אֲבָל צָרִיךְ עִיּוּן דְּהָיָה לָהֶם לָחֹשׁ לְהַיֵּשׁ מַחְמִירִין דִּלְעֵיל סָעִיף ט״ז דְּכָתַב הָרַמְ״א שָׁם דְּנוֹהֲגִין לְכַתְּחִלָּה לְלַבְּנוֹ, וְאֶפְשָׁר דַּעֲרֵבָה שֶׁל מַתָּכוֹת שֶׁהִיא רְחָבָה וְדַקָּה קָשֶׁה לְלַבְּנָהּ דְּמָצוּי לְהִתְקַלְקֵל, לָכֵן מְקִלִּינַן בְּהַגְעָלָה דּוּמְיָא דְּמַקֵּל הָרַמְ״א שָׁם בִּכְלֵי עֵץ, מִשּׁוּם**

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

וְיִתֵּן עֲלֵיהֶם רוֹתְחִין וְיַעֲבִיר הָאֶבֶן עַל פְּנֵי כֻּלָּם: **(צד) שֶׁלֹּא לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּפֶסַח וְכוּ׳.** וְהַטַּעַם, (קי) לְפִי שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְגָרְדָן וּלְנַקּוֹתָן יָפֶה יָפֶה שֶׁלֹּא יִשָּׁאֵר מַשֶּׁהוּ חָמֵץ בְּאֵיזֶה סֶדֶק שֶׁאֵינוֹ נִרְאֶה לָעַיִן. וּמִזֶּה הַטַּעַם (קיא) נִזְהָרִין שֶׁלֹּא לְהַגְעִיל לְפֶסַח חָבִיּוֹת שֶׁהָיוּ מַחֲזִיקִים בָּהֶם מַשְׁקֶה שֶׁעוֹשִׂים בִּמְדִינַת רוּסְיָא מִמֵּי סֻבִּין (שֶׁקּוֹרִין בָּאַרְשְׁ״ט), שֶׁמָּא נִשְׁאַר בּוֹ חָמֵץ בְּעַיִן מִן הַסֻּבִּין, אֶלָּא אִם כֵּן הֶחֱזִיקוּ בּוֹ מַיִם אֵיזֶה זְמַן מִתְּחִלָּה, מֻתָּר לְהַגְעִילוֹ, שֶׁהַמַּיִם שֶׁשָּׁהוּ בְּתוֹכוֹ הֵדִיחוּ וְהֶעֱבִירוּ כָּל הֶחָמֵץ הַדָּבוּק בּוֹ, (קיג) וּמִכָּל מָקוֹם צָרִיךְ לַחֲזֹר וּלְנַקּוֹת הֵיטֵב קֹדֶם הַגְעָלָה. [וְכֵן כֵּלִים שֶׁמַּחֲזִיקִין בָּהֶם (קיג) קֶמַח כָּל הַשָּׁנָה, גַּם כֵּן נוֹהֲגִין שֶׁלֹּא לְהַגְעִילוֹ מִטַּעַם הַנַּ״ל]. וְעַיֵּן בְּחַיֵּי אָדָם שֶׁכָּתַב דְּזֶה דַּוְקָא בִּכְלֵי שֶׁנַּעֲשָׂה מַחֲתִיכָה אַחַת, אֲבָל הָעֲשׂוּיִים מִנְּסָרִים הַרְבֵּה כְּכֵלִים שֶׁלָּנוּ, דְּיָדוּעַ שֶׁנִּכְנָס הַזֶּהֱמָא בֵּין נֶסֶר לְנֶסֶר, לְאֵלּוּ לֹא מְהַנֵּי הַגְעָלָה אֲפִלּוּ לְאַחַר שֶׁשָּׁרָה בְּמַיִם כַּמָּה יָמִים. וְעַיֵּן לְקַמָּן סָעִיף כ״א בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה: **(צה) שֶׁלָּשִׁין עֲלֵיהֶם כָּל הַשָּׁנָה.** וְאִם לִפְרָקִים, מַשְׁמַע בַּפּוֹסְקִים דְּנוֹהֲגִין בְּהַגְעָלָה: **(צו) אֲפִלּוּ וְכוּ׳.** וְאִם לְאַחַר הַגְעָלָה מֵשִׁים סָדִין אוֹ מַפֶּה לְהַפְסִיק בֵּינֵיהֶם, שָׁרֵי לְהַנִּיחַ שָׁם (קיד) אֲפִלּוּ מַצּוֹת חַמּוֹת. (קטו) וְצוֹנֶנֶת, מֻתָּר אֲפִלּוּ בְּלֹא הַגְעָלָה עַל יְדֵי הֶפְסֵק מַפָּה. (קטז) אֲבָל לָלוּשׁ עֲלֵיהֶם, אַף דְּהוּא צוֹנֵן אָסוּר, דְּכֹחַ הַחִמּוּץ שֶׁיֵּשׁ בִּכְלֵי לִישָׁה הוֹלֵךְ דֶּרֶךְ הַסָּדִין וּמַחְמִיץ הָעִסָּה שֶׁעָלֶיהָ, וַאֲפִלּוּ אִם כְּבָר הִגְעִילָם, גַּם כֵּן אֵין נָכוֹן לְהַיֵּשׁ מַחְמִירִים לְעֵיל בְּסָעִיף ט״ז. (קיז) וְיֵשׁ מֵאַחֲרוֹנִים שֶׁכָּתְבוּ שֶׁרָאוּי לִנְהֹג שֶׁלֹּא לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בִּכְלֵי לִישָׁה עַל יְדֵי הֶפְסֵק מַפָּה אֲפִלּוּ בְּצוֹנֵן: **(צז) עַל יְדֵי הַגְעָלָה.** וְאִם הוּא כְּלֵי מַתָּכוֹת דְּאֶפְשָׁר לְנַקּוֹתוֹ יָפֶה, (קיט) מֻתָּר עַל יְדֵי הַגְעָלָה, [א]וְיֵשׁ מַחְמִירִין גַּם (קיט) בָּזֶה. וְעַיֵּן בְּבֵאוּר הֲלָכָה (ד״ה בפסח): **יח (צח) וִישַׁפְשְׁפוּ אוֹתָהּ בְּמַיִם וְכוּ׳.** רְצוֹנוֹ לוֹמַר, לְאַחַר שֶׁנִּקּוּ אוֹתָהּ הֵיטֵב, דְּאִם יָבֹא עָלֶיהָ מַיִם מִקֹּדֶם אֲפִלּוּ עַל מִקְצָתָהּ, שׁוּב אֵין לָהּ תַּקָּנָה לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ בְּפֶסַח לְכֻלַּי עָלְמָא: **(צט) לְכָל שְׁאָר כְּלֵי הַלִּישָׁה.** וְאוֹדוֹת הַגְעָלָה לֹא הִזְכִּיר בְּזֶה הַסָּעִיף, דִּכְבָר בֵּאֵר לְעֵיל בְּסָעִיף י״ז דְּאִם לָשִׁין בָּהּ כָּל הַשָּׁנָה צְרִיכָה הַגְעָלָה, וְהָכָא אַשְׁמוּעִינַן דְּלֹא נֵימָא דְּיוֹצֵא בְּהַגְעָלָה לְחוּד. אִי נַמִי דְּהָכָא אַיְרִי שֶׁלָּשִׁין בָּהּ רַק לִפְרָקִים, דְּמִן הַדִּין אֵין צָרִיךְ הַגְעָלָה: **(ק) שֶׁלֹּא לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּנָפָה עַל יְדֵי הַגְעָלָה.** רְצוֹנוֹ לוֹמַר, אַף עַל יְדֵי שִׁפְשׁוּף וְהַגְעָלָה, מִטַּעַם דְּקָשֶׁה מְאֹד לְנַקּוֹת נִקְבֵי הַנָּפָה. (קכ) וּבְדִיעֲבַד אִם עָבַר וְנִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ בְּפֶסַח עַל יְדֵי שִׁפְשׁוּף הֵיטֵב לְחוּד, יֵשׁ לִסְמֹךְ עַל פְּסַק הַמְחַבֵּר דִּסְבִירָא לֵיהּ דִּבְשִׁפְשׁוּף לְחוּד סַגִּי: **(קא) וְאֵין לְשַׁנּוֹת.** אֶלָּא צָרִיךְ לִקְנוֹת נָפָה חֲדָשָׁה. וְאִם אֵינוֹ מוֹצֵא לִקְנוֹת חֲדָשָׁה, (קכא) מוּטָב שֶׁלֹּא לְרַקֵּד הַקֶּמַח כְּלָל. (קכג) אָכֵן אִם נִמְצָא גַּרְגְּרֵי חִטָּה בַּקֶּמַח, וְאִם כֵּן אִם יִמְצָא אוֹתָם בְּפֶסַח בְּמַצָּה מְבֻשֶּׁלֶת יֶאֱסֹר, אֶפְשָׁר דְּיֵשׁ לִסְמֹךְ אַף לְכַתְּחִלָּה לְהָקֵל עַל יְדֵי שֶׁיְּשַׁפְשְׁפוּ אוֹתָהּ הֵיטֵב מִתְּחִלָּה וְאַחַר כָּךְ יַגְעִילֶנָּה, דְּהָוֵי כַּחֲלִיטָה. וְאִם אִי אֶפְשָׁר לְנַקּוֹתָהּ וְאֵין לוֹ נָפָה, אֲזַי יִשְׁמֹר שֶׁלֹּא יֹאכַל הַמַּצּוֹת כִּי אִם יְבֵשִׁים, וְלֹא יְבַשְּׁלֵם וְלֹא יִתְּנֵם בְּרֹטֶב וּבְדָבָר לַח. וְדַע, דְּאִם בָּאוּ מַיִם עַל נָפָה, (קכג) אֵין לָהּ תַּקָּנָה לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ בְּפֶסַח אַף לְדַעַת הַמְחַבֵּר. וּמִכָּל מָקוֹם אִם נִפּוּ קֶמַח בְּפֶסַח בְּנָפָה שֶׁבָּא עָלֶיהָ מַיִם אַחַר פֶּסַח שֶׁל שָׁנָה שֶׁעָבְרָה, מֻתָּר בְּדִיעֲבַד, דְּשׁוּב הָוֵי חָמֵץ נֻקְשֶׁה וּבָטֵל בְּשִׁשִּׁים [חֹק יַעֲקֹב (ס״ק נא) וּמְקוֹר חַיִּים (חידושים סק״ל)]: **(קב) שֶׁקּוֹרִין רִי״ב אַייז״ן.**

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(קי) לְבוּשׁ וְטַ״ז (סק״כ) וְחֹק יַעֲקֹב (סק״נ) וְהַגְּרַ״א, וְכֵן מְבֹאָר בְּבֵית יוֹסֵף (ד״ה והעריבה). וְכֵן מוּכָח מִסִּיּוּם דִּבְרֵי הָרַמְ״א שֶׁכָּתַב וּכְבָר נִתְבָּאֵר לְעֵיל סִימָן תמ״ב סָעִיף י״א׳, וּלְפָלָא עַל הַמָּגֵן אַבְרָהָם (ס״ק לג) שֶׁהִשִּׁיא דִּבְרֵי הָרַמְ״א לְעִנְיָן אַחַר: **(קיא)** טַ״ז (שם) וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים: **(קיג)** חַיֵּי אָדָם (כלל קכה סי״ג): **(קיג) כֵּן כָּתְבוּ הַטַּ״ז** (שם) **וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים. וּקְצָת פֶּלֶא, דַּהֲרֵי הַדַּרְכֵי מֹשֶׁה** (אות י) **הֵבִיא זֶה בְּשֵׁם מַהֲרַ״י וַיְיל** (סי׳ קצג) **וְכָתַב עַל זֶה דְּהוּא חֻמְרָא יְתֵירְתָא, וּלְעֵיל בְּסוֹף סִימָן תמ״ב סָעִיף י״א כָּתַב רַמְ״א רַק שֶׁטּוֹב לַעֲשׂוֹת כֵּן וְכוּ׳, וְהָכָא מְדַמֵּי הַטַּ״ז זֶה לְכֵלִים שֶׁמַּחְזִיקִין בּוֹ בָּאַרְשְׁ״ט. וְהִנֵּה הַמָּגֵן אַבְרָהָם כָּתַב לְעֵיל שָׁם בְּסָעִיף קָטָן ט״ז דְּהוּא מַיְירֵי בְּכֵלִים שֶׁמְּחַבֵּר מִנְּסָרִים הַרְבֵּה עַיֵּן שָׁם, וַאֲפִלּוּ הָכִי סִיֵּם הָרַמְ״א דִּלְעִנְיָן כֵּלִים שֶׁמַּחֲזִיקִין בָּהֶם קֶמַח הוּא רַק בְּדֶרֶךְ מִדָּה שֶׁטּוֹב לַעֲשׂוֹת כֵּן [וְאֶפְשָׁר דְּהָכָא מִשּׁוּם דְּבָא לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּפֶסַח גּוּפָא חֲמִיר טְפֵי, אֲבָל מִדַּרְכֵי מֹשֶׁה לֹא מַשְׁמַע כֵּן], וְעַל כֵּן אֶפְשָׁר דְּבָזֶה אִם יַשְׁרֶה מִקֹּדֶם פֶּסַח כַּמָּה יָמִים וְאַחַר כָּךְ יַגְעִיל, שֶׁיֵּשׁ לְהָקֵל: (קיד)** מָגֵן אַבְרָהָם (שם) [וּלְפִי מַה שֶּׁכָּתַב לְעֵיל בְּסוֹף סִימָן תמ״ב, קָאֵי דִּינוֹ עַל נֶסֶר אֶחָד] וְהַגְּרַ״ז (סמ״ח): **(קטו)** הַגְּרַ״ז (שם): **(קטז)** מָגֵן אַבְרָהָם (שם) וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים: **(קיז)** אֵלִיָּה רַבָּה (ס״ק לד), וְכֵן מַשְׁמַע בְּחֹק יַעֲקֹב (ס״ק מט): **(קיט)** פְּרִי חָדָשׁ וְחֹק יַעֲקֹב (סק״נ) וּמְקוֹר חַיִּים (חידושים ס״ק כט): **(קיט)** מָגֵן אַבְרָהָם (שם) לְפִי טַעְמוֹ דְּנוֹהֲגִין בְּבֵית שְׂאוֹר דְּלֹא מְהַנֵּי הַגְעָלָה: **יח (קכ)** אֵלִיָּה רַבָּה (ס״ק לו) וְחֹק יַעֲקֹב (ס״ק נא) בְּמַסְקָנָתוֹ וְהַגְּרַ״ז (סנ״ג): **(קכא) מָגֵן אַבְרָהָם** (ס״ק לד), **וּפַרְשׁוּ דְּבָרָיו כַּמָּה אַחֲרוֹנִים** [חֹק יַעֲקֹב (שם) וְהַגְּרַ״ז (סנ״ב) וְחַיֵּי אָדָם (כלל קכה סי״ח)] **דְּלֹא קָאֵי דַּוְקָא עַל שֶׁנָּפְלוּ מַיִם מִתְּחִלָּה, אֶלָּא אַסְתָּם נָפָה יְשָׁנָה: (קכג)** חַיֵּי אָדָם (שם), **וְכֵן מַשְׁמַע מֵהַגְּרַ״ז** (סנ״ג) **שֶׁהֶחְלִיט כֵּן לַהֲלָכָה, עַיֵּן שָׁם: (קכג) מָגֵן אַבְרָהָם** (שם) **בְּשֵׁם מַהֲרַי״ל** (הל׳ אפית המצות), **וּרְצוֹנוֹ לוֹמַר שֶׁהָיְתָה נָפָה חֲמוּצָה וּבָא עָלֶיהָ מַיִם עַד שֶׁלֹּא שִׁפְשְׁפָהּ מִתְּחִלָּה לְנַקּוֹתָהּ, אִם כֵּן נַעֲשֵׂית עַתָּה חֲמוּצָה בְּוַדַּאי, וְעַל כֵּן אֵנוּ חוֹשְׁשִׁים שֶׁמָּא לֹא יְנַקּוּהָ יָפֶה, וְכֵן מַשְׁמַע מֵחֹק יַעֲקֹב** (שם) **שֶׁזֶּהוּ כַּוָּנַת מַהֲרַי״ל. וְאַף דְּמַהֲרַי״ל** (הל׳ הגעלה) **מַחְמִיר אֲפִלּוּ בִּסְתָם נָפָה שֶׁלֹּא בָּא עָלֶיהָ מַיִם, אֶפְשָׁר דְּדִין זֶה שֶׁכָּתַב שָׁם** (הל׳ אפית המצות) **בְּשֵׁם מַהֲרַ״ש פְּלִיגָא אַהָא דְּמַהֲרַי״ל וּסְבִירָא לֵיהּ בִּסְתָם נָפָה כְּדַעַת הַמְחַבֵּר, אִי נַמִי הָכָא אַיְירִי בְּנָפָה שֶׁל פֶּסַח שֶׁבָּא עָלֶיהָ מַיִם, וְכֵן מַשְׁמַע בְּאֵלִיָּה רַבָּה** (שם), **עַיֵּן שָׁם:**

ליקוטי דברי הרב: א] ובשו״ע הרב (ס״נ) כתב: אבל אם הוא כלי נחושת או בדיל או שאר מיני מתכות נוהגין להשתמש בהם על ידי הגעלה אף שלא החזיקו בו מים לפי שהוא יכול להעביר החמץ מהם על ידי הדחה ושפשוף. **ב]** ובשו״ע הרב (סמ״ח) כתב: ואפילו אם רוצה לקלפן ולהחליקן בכלי אומנות ולהגעילן אחר כך אין מועיל להם.

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah